

Szív Ernő

A kerékpározás dicsérete⁴

Ezzel a tárcával voltaképpen Herr D.-nek tartozom. Herr D.-vel egy Münchentől délre eső, festői falucskában ismerkedtem meg. Vagyis először Frau Herz ismerkedett meg vele. Herr D. egy napon felsántikált a szállásunkra, s ott tudomására adta Frau Herznek, hogy a tekintélyes délnémet lap helyi mellékletében olvasott egy írást az urától, s bár örül, hogy itt, e festői helyen magyar tollforgatóra lel, kritikai észrevételeit mégsem tudja – nem is akarja – elrejtteni, lévén az említett írás tartalmilag és formailag elhibázott. Herr D. szeretne volna a hibákat személyesen is elemezni, s ezért randevút ajánlott Frau Herz férjének, aki ezt a találkozót el is fogadta. Mint később kiderült, Herr D. magyar származású, a világhírű Siemens cég nyugalmazott aligazgatója, és aktív korában a világközlekedéssel foglalkozott. Herr D.-nek volt lakása São Paulóban, aztán volt otthona New Yorkban, illetve München Rózsadombján is. Búskomorság miatt évente egy hónapot mégis magánklinikán töltött a festői falucskában, spártai körülmények között, a betegfehér falakat és a gyógyszeres fibulákat bámulva. Mint ha függőlegesen feszülő damilrengeteg lenne, zuhogott az eső, amikor a klinikára értem. Herr D. az ágyban feküdt, és éppen búskomor volt. Szomorúan elmondta, hogy az az írás, amiben a sörívás magyar sajátosságait taglaltam, nemcsak neki, de tudós kezelőorvosa, mi több egynémely magasan kvalifikált betegtársa számára is csalódást okozott. Helytelen elképzelés, miszerint a sört magyarul, csehül vagy németül lehetne inni. Nem vitatkoztam, mert egy magánklinikán nem vitatkozik az ember. Aztán Herr D. a közlekedésről beszélt, igen szomorúan, de olykor megcsillanó szemekkel. Hogy a közlekedés története voltaképpen az emberiség története, hogy közlekedés nélkül nincsen történelem, nincsen megváltás és bűnbeesés, és nincsen remény. Például Jézus Krisztus és Mohamed, hovatovább az Ördög is igen sokat közlekedett – közlekedik. Zuhogott kint az eső, és jó volt hallgatni a szomorú Herr D.-t. Azóta is gyakran gondolkodom rá, ha közlekedem. És én is gyakran közlekedem.

Köztudomású, hogy a tárcaírásban a sétát nevezik az emberi közlekedés legadekvátabb megnyilvánulásának. Szerintem ez egy jó szándékú, ám felszínes, következőképpen alapvetően elhibázott megállapítás. A sétáló ember lassú és megbízhatatlan, hovatovább rendre leragad a részletekben.

⁴ Szív Ernő, *Hogyan csábítsuk el a könyvtáros kisasszonyt?*, Pécs, Jelenkor Kiadó, 1997, pp. 67–70.

Ernő Szív

Lode al pedalare

*Trad. di Dorina Bimbó, Judit Ferencz, Edit Godó, Orsolya Jenei,
Lorenzo Marmioli, Eszter Sermann*

A dire il vero devo questo elzeviro a Herr D. Ho fatto la conoscenza con Herr D. in un pittoresco paesino situato a Sud di Monaco. O, per essere più precisi, è stata Frau Herz a conoscerlo per prima. Un giorno Herr D., arrancandosi su fino al nostro alloggio, ha comunicato a Frau Herz di aver letto un articolo di suo marito nell'edizione locale del prestigioso giornale basso-tedesco e che, benché abbia apprezzato l'aver trovato un letterato ungherese in quella località pittoresca, non può – e neanche vuole – nascondere le sue osservazioni critiche, considerando il fatto che il suddetto articolo è, nel contenuto e nella forma, errato. Herr D. avrebbe anche voluto discutere gli errori a quattr'occhi, e perciò ha proposto un rendez-vous con il marito di Frau Herz, il quale ha accettato prontamente. In séguito è venuto fuori che Herr D., di origini ungheresi, al momento in pensione, era stato vicedirettore della ditta di fama mondiale Siemens e che, nel corso della sua vita lavorativa, si era occupato di trasporto internazionale. Herr D. aveva un appartamento a San Paolo, si sentiva a casa a New York come al *Rózsadomb* di Monaco. Preso dalla malinconia, però, ogni anno era solito trascorrere un mese in condizioni spartane presso una clinica privata del pittoresco villaggio, con lo sguardo fisso sulle pareti bianche come la morte e sulle fiale di medicine. Pioveva a catinelle, come innumerevoli invisibili catene tese dal cielo, quando sono arrivato alla clinica. Herr D. stava sul letto, avvolto nella malinconia. Sospirando, mi disse che da quello scritto, in cui avevo trattato delle particolarità ungheresi nel bere birra, erano rimasti delusi non solo lui personalmente, ma anche il suo dotto medico curante, come pure alcuni dei suoi altamente qualificati compagni. È un'osservazione fuori luogo che si possa bere birra all'ungherese, alla ceca o alla tedesca. Non l'ho contraddetto, dato che in una clinica privata non si contraddicono le persone. Gli occhi a volte brillanti, di seguito Herr D. ha preso con tristezza a parlare dei trasporti. Poiché, in verità, la storia dei trasporti altro non è che la storia dell'umanità, poiché senza trasporti non c'è storia, non c'è redenzione né peccato originale e non c'è speranza. A rigor di esempio, Gesù Cristo e Maometto, e addirittura il Diavolo, sono andati lungamente errando – e quest'ultimo lo fa ancora oggi. Fuori diluviava, ed era bello stare ad ascoltare il melanconico Herr D. Ed è da allora che, ogniqualevolta vado da un posto all'altro, penso a lui. Spesso anche io mi sposto.

È noto che, nella scrittura degli elzeviri, la manifestazione più adeguata dello spostamento è l'andare a passeggio. Secondo me queste sono belle parole, anche se superficiali, quindi, di conseguenza l'affermazione è errata già nelle premesse. L'uomo che va a passeggio è lento e inaffidabile, addirittura si perde nei dettagli.

A sétáló ember ábrándozó, túl komoly és sajnos hiú is. Nárcisztikus hivatástudat jellemzi. Talán túlfent szigorú vagyok. De vegyük figyelembe, hogy az emberiség egyik fele, jelesül a nők általában véve nem tudnak sétálni, mért nyomban újtjukat állja a tavaszi divat kirakata vagy egy másik nő, és akkor ez már egy más jellegű tevékenység. Sétálni csak pénzzel a zsebben lehet. A pénztelen ember nem sétál, hanem lödörög, lófrál, és azon gondolkodik, hogyan lehetne pénzt szerezni. A sétálás magabízó és megingathatatlan arisztokratizmusától idegen a kétségbeesés, a szenvedély, a hit. A sétálás panteizmusa olykor kóros önimádatot leplez. Mindezzel együtt sétálni jó, olykor hasznos is; temetőben, klinikakertben, börtönudvaron vagy szamócás erdei úton más irányú mozgásforma nem is igen ajánlatos. Ám ezzel csaknem ki is merültek a lehetőségek.

Vonal alá szorítva képtelenség valamennyi közlekedési eszközt az érdemei szerint számba venni. Autó, repülő, vonat és hajó – megannyi fontos és nélkülözhetetlen jármű. Fölöttébb megnyerő közlekedési mód a kutyaszán, a lanovka, a magasvasút, a biga, a bob, a kínai kézhúzó kocsi, valamint a komp. Azt hiszem, a komp a legfilozofikusabb jármű, világokat és távoli partokat köt össze, mélységek fölött hajóz lassú méltósággal, városnyi embereket enged a testére – és igen könnyen elsüllyed.

De vajon Herr D., aki a világközlekedéssel foglalkozott, szeretett-e kerékpározni? Volt-e kerékpárja egy ilyen befolyásos embernek? Tulajdonképpen ezért íródik e tárca, a kerékpározás dicséretéért, azért a közlekedési eszközért, amely leginkább harmóniában van az emberi gondolkodás sebességével. A kerékpár az a jármű, amely roppant távlatokat ad, mégsem kényelmesít el. S bár a világ egyre kisebb, a kerékpár ebben a bűnös földzsugorító tranzakcióban nem vesz részt. Hajthatunk olyan gyorsan, ahogy odafenn kergetőznek a hűlye bárányfelhők, s olyan lassan, ahogyan Vidács néni ballag az uráért a kocsmába. A kerékpár a közlekedés szigorú és igazságos tekintete. Ami a literatúrában epikus sodrás, a nyelv szabad, mégsem teljesen öntörvényű áramlása, az a közlekedésben, a kerékpár. A bicikli. Esetleg a tricikli, ha túl súlyos a terhünk – a mondanivalónk. Kerékpározzunk át a szomszéd városrészbe, máris kész egy tárca, egy kisnovella. Békéscsabától Szegedig kerékpározva kigondolhatjuk egy szép és kietlen regény első fejezetét. Nincs egyetlen olyan közlekedési eszköz, amely a szerelmi aktus jóleső, boldog sóhajtozásait olyan történeti hűséggel lenne képes felidézni, mint a nyikorgó, régen olajozott kerékpár.

L'uomo che passeggia ha la testa fra le nuvole è troppo serio e, purtroppo, è anche vanitoso. È caratterizzato da una vocazione narcisistica. Forse sono eccessivamente severo. Ma teniamo in considerazione che una parte dell'umanità, o per meglio dire le donne, generalmente non riesce ad andare a passeggio, perché subito ostacolata dalle vetrine della collezione di primavera o da un'altra donna, e allora già si tratta di un'attività differente. È possibile fare una passeggiata solo con le tasche piene. L'uomo senza soldi non va a passeggio, ma piuttosto va a zonzo o bighellona, pensando a come rimediare dei soldi. La fede, la passione e la disperazione sono aliene dalla presuntuosa incrollabile aristocrazia del passeggiare. Il panteismo del passeggiare vela a volte un egotismo patologico. Tutto considerato, è bene andare a passeggio, a volte anche utile; nei cimiteri, nei giardini delle cliniche, nei cortili delle prigioni o lungo i sentieri di fragoline di bosco non è consigliabile proprio alcun altro tipo di movimento. Con questo, le possibilità sono già quasi esaurite.

Con uno sguardo d'insieme, è impossibile enumerare tutti i mezzi di trasporto secondo una scala di merito. Auto, aereo, treno e nave sono tutti veicoli importanti e indispensabili. Mezzi di trasporto più attraenti sono la slitta trainata da cani, la cabinovia, la soprelevata, la biga, il bob, il riscìò, come anche il traghetto. Credo che il traghetto sia il mezzo di trasporto più filosofico: congiunge mondi e coste lontane, naviga sopra le profondità con lenta dignità, accetta abitanti di intere città sul proprio corpo e affonda con facilità.

Ma allora Herr D., che si era occupato di trasporto internazionale, amava o no andare in bicicletta? Un personaggio così influente aveva o no una bicicletta? Comunque, appunto per questo scrivo questo elzeviro: è una lode al pedalare, al mezzo di trasporto che è maggiormente in armonia con la velocità del pensiero umano. La bicicletta è il veicolo che ci regala distanze immense senza eccessive comodità. E anche se il mondo diventa sempre più piccolo, la bicicletta non collabora alla viziosa transazione di ridurre il pianeta. Si può pedalare alla velocità delle nuvole a pecorelle giulive che scorrazzano lassù, o alla lentezza della vecchia che si trascina fino alla bettola per ripescarci il marito Caio. La bicicletta è giudice severo e giusto del trasporto. Quello che in letteratura è corrente epica, vortice libero ma non del tutto autocefalo della lingua, nel trasporto è la bicicletta. La bici. O eventualmente il triciclo, se il nostro peso, le nostre parole, sono troppo gravi. Facciamo una breve pedalata in città, ed ecco pronto un elzeviro o raccontino. In mezza giornata da Békéscsaba a Szeged possiamo concepire il primo capitolo del guscio di un bel romanzo. Non esiste nessun altro mezzo di trasporto che sia in grado di rievocare con tale fedeltà storica i sospiri di piacere e di gioia dell'atto amoroso, come la bicicletta cigolante e da tempo non oliata.

És aztán az is milyen szép, ha leesik a lánc. Nem esünk kétségbe, mert kerékpárt szerelni még a hülye is tud. Na és a szembe fúvó, süvítő szél! Meredeken felfelé megismerkedünk Sziszifusz szenvedésével, és alig várjuk, hogy visszafelé jöjjünk. Vázon lehet vinni a nőt, vagy ha szert teszünk egy harcos feministára, akár ő is vihet bennünket – férfiakat. Esetleg férfi is vihet férfit, nő nőt, egy kerékpár erre is fel van készítve, a kerékpár ezt is tudja. Egyszerűen alig akad olyan igénye a világnak, ami előtt a kerékpár kapitulálna. Beavatottak szerint némi gyakorlás után még a haladó kerékpáron is nagyszerűen és igen nagy élvezettel lehet nemi cselekedeteket végezni. Továbbá a kerékpárral lehet ölni, életet menteni, és a postások is kerékpárral járnak. A kerékpár feloldja a legrongyabb szorongást, a kishitúséget. Magyarországon nincsen olyan polgár, akitől életében ne loptak volna el legalább egy kerékpárt. Ily módon, ha egy magyartól kerékpárt lopnak, akkor a kárvallott a következő mozdulattal máris másikat lop helyette. Vagyis a kerékpár mobilizálja és összetartja a társadalmat, miközben folyamatos kreativitásra, a morál és az emberszeretet újraértelmezésére ösztökél. Talán csak egyetlen olyan tulajdonsága van, amiről nem tudom, erény-e vagy mégis inkább hiányosság. Tanácstalan vagyok, mert ha erény, akkor a kerékpár egyszerűen tökéletes. (Mint az Isten.) Szóval, hogy néha nem árt felpumpálni.

E poi, com'è bello quando cade la catena. Non cadiamo nel panico, perché a riparare una bicicletta è buono anche un ignorante. E ancora, il vento furioso che soffia in faccia. Lungo una ripida salita affrontiamo i tormenti di Sisifo, e non vediamo l'ora di tornare indietro. Sulla canna possiamo portare la nostra donna o, se troviamo una femminista D.O.C., anche lei può portarvi noi, i maschi. Eventualmente anche un uomo può portarvi un altro uomo, una donna un'altra donna, una bicicletta è equipaggiata anche per questo, è un mezzo in grado di farlo. Semplicemente, è quasi impossibile trovare una sfida nel mondo davanti cui la bicicletta capitolerebbe. Secondo gli iniziati, con un po' di pratica con gran piacere si possono performare magnificamente atti sessuali su una bicicletta in corsa. Inoltre, con una bicicletta si può uccidere, si possono salvare vite, e anche i postini vanno in giro pedalando. La bicicletta libera dalle ansie più cenciose, dallo scoramento. Non c'è un cittadino in Ungheria a cui non sia mai stata rubata una bicicletta. Di conseguenza, se a un ungherese viene rubata la bicicletta, allora il danneggiato di riflesso ne ruberà un'altra. Per meglio dire, la bicicletta tiene in movimento e tiene unita la società, mentre stimola la gente alla creatività perpetua e alla reinterpretazione della morale e dell'amore verso il prossimo. Forse c'è solo un'unica sua caratteristica di cui non posso decidere se sia virtù o piuttosto imperfezione. Sono in dubbio, perché se si trattasse di una virtù, allora la bicicletta sarebbe proprio perfetta. (Come Dio.) Insomma, a volte non fa male pompare le gomme.